

Плагиат жасалбагандыгы тууралуу билдирүү

Мен бул илимий изилдөөдө бардык маалыматтарды академиялык жана этикалык эрежелерге ылайык колдондум. Тактап айтканда, бул эмгекте колдонулган, бирок мага тиешелүү болбогон маалыматтардын булагын так көрсөттүм жана эч кайсы жерден плагиат жасалбагандыгына ишендирип кетким келет.

Аскар Атамкулов

Колу:

Дата: .06.2016

İntihal Yapılmadığını Belirten İfade

Ben bu tezdeki bütün bilgilerin akademik ve etik kurallara göre aldığımı ve sunduğumu belirtiyorum. Bu çalışmaya özgün olmadan kullandığım bütün materyal ve bilgilere akademik ve etik kurallar gereğince atıfta bulunduğumu ve hiç bir şekilde intihal yapmadığımı açıkça bildiriyorum.

İsim, soyad: Askar Atamkulov

İmza:

Tarih: . 06.2016

КЫРГЫЗСТАНДА ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫН ЭКОНОМИКАГА ТААСИРИНИН ЭМПИРИКАЛЫК АНАЛИЗИ

Даярдаган: Атамкулов Аскар Майрамбекович
Университет: Кыргыз-Түрк «Манас» Университети
Багыты: Экономика
Иштин сыпаты: Магистрдик диссертация
Беттердин саны: xv+ 87
Бүтүрүү датасы: /06 / 2016
Илимий жетекчиси: Доц. м. а. Др. Жунус Ганиев

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Экономикалык өсүүнүн эң негизги элементтеринин бири инвестициялар болуп эсептелет. Өндүрүш кубаттуулугуна түздөн – түз таасир берген физикалык капитал, адам капиталы, технологиялык өнүгүүлөр, маалымат, ноу-хау жана башкалар менен инвестициялар тыгыз байланышта экендиги талашсыз.

Соңку жылдарда экономикалык өсүү менен инвестициялардын ортосундагы байланышты изилдөөдө эконометрикалык ыкмалар колдонулуп келет. Мындай ыкмалар менен тагыраак жыйынтыка ээ болуу мүмкүнчүлүгү жогору.

Изилдөөнүн максаты Кыргызстан үчүн эконометрикалык ыкма колдонуп, экономикалык өсүү менен инвестициялар ортосундагы байланышты аныктоо болмокчу. Статистикалык маалыматтар боюнча өлкөдө финансылык эмес активдерге инвестициялардын 90 пайызынан ашыгын негизги капиталга инвестициялар түзүүдө. Андыктан негизги капиталга инвестициялардын өлкө экономикасы үчүн чоң мааниге ээ экендигин айтууга болот.

Изилдөөдө моделге көз каранды өзгөрмө катары ИДӨ, көз карандысыз өзгөрмө катары инвестициялар жана ошондой эле акча массасы да алынган. Аталган өзгөрмөлөр арасындагы байланышты изилдөөдө ARDL(Autoregressive

distributed lag) ыкмасы колдонулуп, 2000- жылдан 2014-жылга чейинки аралыкты камтыган чейректик маалыматтар алынды. Анализдин жыйынтыгы боюнча кыска жана узак мөөнөттө инвестициялар менен акча массасынын экономикалык өсүшкө оң жана жогорку деңгээлде таасир бергендиги аныкталды.

Ачык сөздөр: инвестициялар, акча массасы, экономикалык өсүш, ARDL.

KIRGIZİSTAN'DAKİ YATIRIMLARIN EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: EMİRİK BİR ANALİZ

Yazar: Askar ATAMKULOV
Üniversite: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Bilim dalı: İktisat
Tezin niteliđi: Yüksek lisans tezi
Sayfa sayısı: xv + 87
Бүтүрүү датасы: /06 / 2016
Tez danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Cunus GANİEV

ÖZ

Aslında güçlü ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin temelinde yatırım harcamaları bulunmaktadır. Çünkü yatırım harcamaları üretim kapasitesi üzerinde doğrudan etkili olan emek ve sermaye gibi üretim faktörlerinin miktarını ve kalitesini etkileyerek, marjinal verimliliklerini arttırırken, bilgi, AR-GE, teknolojinin gelişmesine de yol açarak üretim kapasitesini etkiler. Böylece yatırımlar ekonomik büyüme üzerinde yönlendirici etkiye sahip en etkin dinamik faktörlerden bir tanesini oluşturmaktadır.

Son zamanlarda ekonometrik yöntemler kullanılarak ekonomik büyüme ile yatırımlar arasındaki ilişkiler araştırılmaktadır. Ekonometrik yöntemler daha da net sonuçların elde edilmesine imkan vermektedir.

Bu çalışmada Kırgızistan için yatırımlar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki ekonometrik yöntemle test edilmiştir. Ülkede yatırım harcamaların % 90' dan fazlası durağan varlıklara yatırılmaktadır. Bu yüzden yatırım harcamalarının ülke ekonomisi üzerindeki etkisini araştırmak için sabit sermaye yatırımları(SSY) ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki ele alınmıştır.

Bu çalışmada modele ekonomik büyümenin göstergesi olarak GSYİH, bağımsız değişken olarak SSY'ları ve para arzı(M2) alınarak bu değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiyi araştırmada Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif Modeli (ARDL) uygulanmıştır. Kırgızistan için yapılan bu araştırmada 2000:Q1-2014:Q4 dönemi arası

eyrek veriler kullanılmıřtır. Uzun dönem modeli sonuçlarına göre yatırımların ve para arzının GSYİH'ya etkisi pozitif ve önemli olmuřtur.

Anahtar kelimeler: yatırım, para arzı, ekonomik büyüme, ARDL.

ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ НА ЭКОНОМИКУ КЫРГЫЗСТАНА

Выполнил: Атамкулов Аскар Майрамбекович
Университет: Кыргызско-Турецкий университет «Манас»
Направление: Экономика
Качество работы: Магистерская диссертация
Количество страниц: xv + 87
Дата выпуска: /06 / 2016
Научный руководитель: И.о. Доц. PhD Жунус Ганиев

АБСТРАКТ

Инвестиции являются одним из основных элементов определяющих экономический рост. Инвестиции взаимосвязаны с такими факторами как физический и человеческий капитал, технология, информация, ноу-хау и другие, которые непосредственно влияют на мощности производства.

В последние годы часто употребляются эконометрические методы когда анализируют взаимосвязь между экономическим ростом и инвестициями. Эти методы дают нам возможность получать более точные результаты.

Цель нашего исследования это анализ взаимосвязи между экономическим ростом и инвестициями в Кыргызстане с помощью эконометрического метода анализа. По статистическим данным 90 процентов от всех инвестиций вложенные в нефинансовые активы идут в основной капитал. Поэтому инвестиции в основной капитал играет большую роль в нашей экономике. В разработанной модели кроме инвестиции взята денежная масса, чтобы определить экономический рост.

Эмпирический анализ с использованием квартальных данных, охватывающих период 2000-2014 с подходом ARDL(Autoregressive distributed lag) показал, что инвестиции и денежная масса (M2) влияют на ВВП положительно и значимо в краткосрочной и долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: инвестиции, денежная масса, экономический рост, ARDL.

AN EMPIRICAL ANALYSIS OF INVESTMENTS' IMPACT ON THE ECONOMY OF KYRGYZSTAN

Author: Askar Atamkulov
University: Kyrgyzstan-Turkey "Manas" University
Department: Economics
Quality of thesis: Master thesis
Number of pages: xv+ 87
Graduation date: /06 / 2016
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Junus Ganiev

ABSTRACT

Investment is one of the main elements defining economic growth. Investment is interrelated with such factors as industrial and human capitals, technology, information, know-how and others which directly influence production capacities.

Recently econometric tools have been used to analyze the relation between economic growth and investments. These methods give us an opportunity to get more accurate results.

The object of our research is to analyze interrelation of economic growth and investments in Kyrgyzstan using analysis of econometric tools. According to the statistic data 90% of all capital invested in nonfinancial asset goes to basic capital. Therefore investing in basic capital plays great role in our economics. In the current model except investment money supply was taken to define economic growth.

In this study, the relation between investments (INV), money supply (M2) and economic growth (GDP) is analyzed in Kyrgyzstan. Empirical analysis using quarterly data covering the period 2000-2014 with ARDL (Autoregressive distributed lag) Bounds Testing Approach showed that both investments and money supply (M2) affect GDP positively and significantly in the short and long run.

Key words: investment, money supply, economic growth, ARDL.

МАЗМУНУ

ЧЕЧИМ.....	ii
TUTANAK.....	iii
ПЛАГИАТ ЖАСАЛБАГАНДЫГЫ ТУУРАЛУУ БИЛДИРҮҮ.....	iv
КЫСКАЧА МАЗМУНУ.....	v
ÖZ.....	vii
АБСТРАКТ.....	ix
ABSTRACT.....	x
МАЗМУНУ.....	xi
КЫСКАРТУУЛАР.....	xiii
ТАБЛИЦА ЖАНА ГРАФИКТЕРДИН ТИЗМЕСИ.....	xiv
КИРИШ СӨЗ.....	1

БИРИНЧИ БӨЛҮМ

ИНВЕСТИЦИЯ МЕНЕН ЭКОНОМИКАЛЫК ӨСҮҮНҮН ЖАНА АЛАРДЫН БАЙЛАНЫШЫНЫН ТЕОРИЯЛЫК НЕГИЗДЕРИ

1.1. Инвестиция түшүнүгү.....	2
1.2. Инвестициялык климат түшүнүгү.....	3
1.3. Инвестициялык иш – аракет.....	6
1.4. Инвестициялардын формаларынын классификациясы.....	8
1.5. Экономикалык өсүү түшүнүгү.....	11
1.6. Экономикалык өсүү менен инвестициялардын байланышынын теориядагы орду.....	13

ЭКИНЧИ БӨЛҮМ

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДАГЫ ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫН ЖАЛПЫ АБАЛЫ

2.1. Кыргызстандагы инвестициялык климат жана саясат.....	21
2.1.1. Кыргыз Республикасынын негизги мүнөздөмөлөрү.....	21
2.1.2. Инвестициялык мүмкүнчүлүктөр жана шарттар.....	22
2.1.3. Укуктук жөнгө салуу.....	25
2.1.4. Кыргыз Республикасынын Экономика министрлигине караштуу Инвестицияларды илгерилетүү агенттиги жана анын ишмердиги.....	27
2.1.5. ЕАЭБ шарттарында инвестициялык мүмкүнчүлүктөр.....	28

2.2. 2010-2014-жылдардагы инвестициялык ишмердүүлүктүн абалы.....	29
2.3. Инвестиция чөйрөсүндөгү көйгөйлөр жана аларды чечүү жолдору.....	38
2.3.1. Инвестиция чөйрөсүндөгү көйгөйлөр.....	38
2.3.2. Инвестиция чөйрөсүндөгү көйгөйлөрдү чечүү жолдору.....	42

ҮЧҮНЧҮ БӨЛҮМ

ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫН ЭКОНОМИКАГА ТААСИРИНИН ЭМПИРИКАЛЫК АНАЛИЗИ

3.1. Инвестициялар менен экономикалык өсүштүн байланышын изилдеген эконометрикалык адабияттар.....	46
3.2. Эконометрикалык ыкмалар жана анализдин жыйынтыктары.....	55
3.2.1. Кеңейтилген Дики-Фуллер бирдик тамыр тести.....	56
3.2.2. Филлипс-Перрон бирдик тамыр тести.....	58
3.2.3. ARDL чек тести.....	58
3.2.4. Анализдин жыйынтыктары.....	60
КОРУТУНДУ	64
ÖZET	66
КОЛДОНУЛГАН АДАБИЯТТАР.....	82
ӨМҮР БАЯН.....	87

КЫСКАРТУУЛАР

Кыскартуулар	Чечмелениши
ИДӨ	Ички дүң өндүрүм
ж.б.	жана башка
ДИ	Дүң инвестициялар
ТИ	Таза инвестициялар
АЧ	Амортизациялык чыгаруулар
ААК	Ачык акционердик коому
КМШ	Көз карандысыз мамлекеттердин шериктештиги
ДСУ	Дүйнөлүк соода уюму
ЖОЖ	Жогорку окуу жайы
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
КНС	Кошумча нарк салыгы
КР	Кыргыз Республикасы
ЕАЭБ	Евразийский экономический союз
КР УС комитети	Кыргыз Республикасынын улуттук статистикалык комитети
ЖЧК	Жоопкерчилиги чектелген коом
ЭКК методу	Эң кичине квадраттар методу
ЭВФ	Эл аралык валюталык фонд
УДӨ	Улуттук дүң өндүрүм
ЕБ	Европа биримдик
ADF	Augmented Dickey-Fuller
ARDL	Autoregressive distributed lag
DYY	Doğrudan yabancı yatırımların
SSY	Sabit sermaye yatırımlar
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
ВВП	Валовый внутренний продукт
INV	Investment
GDP	Gross domestic product

ТАБЛИЦАЛАРДИН ЖАНА ГРАФИКТЕРДИН ТИЗМЕСИ

Номери	Аты	Бети
Сүрөт 1.1	экономикалык өсүштүн аналитикалык чөйрөсү	12
Таблица 2.1	Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялардын түзүлүшү.	32
Таблица 3.1	Бирдик тамыр тестинин жыйынтыктары.	61
Таблица3.2	Коинтеграция байланышынын F– статистикасы.	62
Таблица 3.3	ИДӨ үчүн каталарды оңдоо модели	63
Tablo 1.	Birim Kök Testi Sonuçları	77
Tablo 2.	Eşbütünleşme İlişkisinin F- istatistiği	77
Tablo 3.	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla için Hata Düzeltme Modeli	78
График 2.1	Финансылык эмес активдерге инвестициялардын түзүмү.	30
График 2.2	Салымдардын түрлөрү боюнча негизги капиталга инвестициялардын түзүмү.	31
График2.3	Чет өлкөлүк инвестициялардын түшүү түзүмү	33
График 2.4	Негизги капиталга инвестициялардын ИДӨгө катышынын динамикасы(2000 - 2014).	36
График 2.5	Инвестицияларды каржылоо булактарынын динамикасы.(2003-2014).	37

График 3.1.	ИДӨ, инвестициялар жана акча массасынын динамикасы.	56
График 3.2.	CUSUM тести жыйынтыгы	63
Grafik 1	Finansal olmayan aktiflere yatırılan yatırım harcamaları (%).	72
Grafik 2	Yapılan sabit sermaye yatırımlarının durağan varlıklara göre dağılımı.	72
Grafik 3	SSY'nın ulusal ve yabancı kaynaklara göre dağılımı.	73
Grafik 4	Reel SSY'nın reel GSYİH'ya oranı.	74
Grafik 5	GSYİH, sabit sermaye yatırımları ve para arzı (2000-2014)	76
Grafik 6	CUSUM Testi Sonucu	79